

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Διάλεξη 12

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976-1025)
– Κων/νος Η' (1025-1028) - Ρωμανός Γ' Αργυρός (1028-1034) - Μιχαήλ
Δ' Παφλαγών (1034-1041) - Μιχαήλ Ε' Καλαφάτης (1041-1042) - Ζωή
Πορφυρογέννητος (1042) – Κων/νος Θ' Μονομάχος (1042-1055)

Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος
Τμήμα Φιλολογίας

Σκοποί ενότητας

Βασικός σκοπός της δωδέκατης διάλεξης είναι να εξοικειωθούν οι φοιτητές με τα ιστορικά γεγονότα που στιγματίσαν το Βυζάντιο το πρώτο μισό του ενδέκατου αιώνα επί της βασιλείας των βυζαντινών αυτοκρατόρων: Βασίλειο Β΄ Βουλγαροκτόνο (976-1025), Κων/νο Η΄ (1025-1028), Ρωμανό Γ΄ Αργυρό (1028-1034), Μιχαήλ Δ΄ Παφλαγόνα (1034-1041), Μιχαήλ Ε΄ Καλαφάτη (1041-1042), Ζωή Πορφυρογέννητη (1042), Κων/νο Θ΄ Μονομάχο (1042-1055).

Περιεχόμενα ενότητας

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό):

- Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976-1025)
- Κων/νος Η' (1025-1028)
- Ρωμανός Γ' Αργυρός (1028-1034)
- Μιχαήλ Δ' Παφλαγών (1034-1041)
- Μιχαήλ Ε' Καλαφάτης (1041-1042)
- Ζωή Πορφυρογέννητος (1042)
- Κων/νος Θ' Μονομάχος (1042-1055)

Περιγραφή μαθήματος

Η δωδέκατη διάλεξη επικεντρώνεται στα σημαντικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν στο Βυζάντιο το πρώτο μισό του ενδέκατου αιώνα επί της βασιλείας των αυτοκρατόρων της Μακεδονικής Δυναστείας. Αναλυτικότερα παρουσιάζεται το έργο ενός από τους σπουδαιότερους αυτοκράτορες της Μακεδονικής Δυναστείας, του Βασιλείου Β' Βουλγαροκτόνου. Στο μάθημα αναλύεται ενδελεχώς η νίκη του επί των Βουλγάρων και των Αράβων, η καταστολή εσωτερικών επαναστάσεων και η επιβολή του «αλληλέγγυου» στους πλουσίους. Επίσης, γίνεται μια σύντομη αναφορά στη δράση των αυτοκρατόρων της Μακεδονικής Δυναστείας: Κων/νο Η' (1025-1028), Ρωμανό Γ' Αργυρό (1028-1034), Μιχαήλ Δ' Παφλαγόνα (1034-1041), Μιχαήλ Ε' Καλαφάτη (1041-1042), Ζωή Πορφυρογέννητη (1042), Κων/νο Θ' Μονομάχο (1042-1055).

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό) Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976-1025)

- **976.** *11 Ιανουαρίου:* Ο δεκαοκτάχρονος Βασίλειος Β' ο Βουλγαροκτόνος αναγορεύεται αυτοκράτορας με συναυτοκράτορα τον αδελφό του Κωνσταντίνο Η'.
- **977-986.** Ο νέος ηγεμόνας των Βουλγάρων Σαμουήλ (Κομητόπουλος) καταλαμβάνει μεγάλο μέρος της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας.
- **979.** Ήττα του αποστάτη δουκός της Μεσοποταμίας Βάρδα Σκληρού από τα αυτοκρατορικά στρατεύματα υπό τον Βάρδα Φωκά.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό) Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976-1025)

- **983.** Επιδρομές του Σαμουήλ μέχρι τη νότια Ελλάδα.
- **985.** Αποπομπή του παρακοιμωμένου Βασιλείου Λεκαπηνού.
- **986.** *17 Αυγούστου:* Νίκη του Σαμουήλ επί του Βασιλείου Β' στις Τραϊάνειες Πύλες.
- **987.** Κοινή επανάσταση του Βάρδα Φωκά και του Βάρδα Σκληρού αποτυγχάνει.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό) Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976-1025)

- **991.** Εκστρατεία του Βασίλειου Β' εναντίον των Βουλγάρων στη Μακεδονία - Συνεννοήσεις του αυτοκράτορα με Σέρβους και Κροάτες με σκοπό τη δημιουργία αντιπερισπασμού - Επιτελικό επιχειρησιακό κέντρο ή Θεσσαλονίκη.
- **996.** Αυστηροί νόμοι του Βασίλειου Β' εναντίον της μεγάλης γαιοκτησίας - Επιβολή του φόρου του αλληλέγγυου στους πλούσιους, οι οποίοι τώρα υποχρεώνονται να πληρώνουν τους αναλογούντες φόρους των φτωχών γειτόνων τους.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό) Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976-1025)

- **997.** Ο δομέστικος των σχολών της Δύσεως Νικηφόρος Ουρανός συντρίβει τον Σαμουήλ στον Σπερχειό.
- **1000.** Το Βυζάντιο ανακαταλαμβάνει την παραδουνάβια Βουλγαρία και αρχίζει τις επιχειρήσεις απελευθέρωσης των υπό βουλγαρική κατοχή βυζαντινών εδαφών.
- **1004.** Ήττα του Σαμουήλ κοντά στον Αξιό.
- **1007.** Ο Βασίλειος Β' προσαρτά τη νότια Μακεδονία.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό) Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976-1025)

- **1014.** Συντριπτική νίκη των Βυζαντινών εναντίον των Βουλγάρων στο Κλειδί μεταξύ Σερρών και Μελενίκου (στρατήγημα του Νικηφόρου Ξιφία).
- **1018.** Ο Βασίλειος Β' ολοκληρώνει την κατάκτηση της Βουλγαρίας.
- Προσκύνημα του αυτοκράτορα στην Παναγία την Αθηνιώτισσα στον Παρθενώνα.
- **1025.** 15 Δεκεμβρίου: Θάνατος Βασιλείου Β' Βουλγαροκτόνου.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Κων/νος Η' (1025-1028)

- **1025.** *16 Δεκεμβρίου:* Ο Κωνσταντίνος Η' αναγορεύεται μόνος αυτοκράτορας του Βυζαντίου και θα παραμείνει στο θρόνο μέχρι τις 11 Νοεμβρίου του 1028.
- **1028.** *12 Νοεμβρίου:* Ο Ρωμανός Γ' ο Αργυρός, πρώτος σύζυγος της κόρης του Κωνσταντίνου Η', Ζωής, ανακηρύσσεται αυτοκράτορας.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Ρωμανός Γ' Αργυρός (1028-1034)

- **1028-1029.** Ήττες των Βυζαντινών στη περιοχή της Συρίας.
- Καταργείται η ειδική φορολογία των μεγαλογαιοκτημόνων, το λεγόμενο *αλληλέγγυον*. Η κατάργησή του θα οδηγήσει στη διάλυση της μικρής ιδιοκτησίας και μοιραία στην αποδυνάμωση του βυζαντινού στρατού, ο οποίος στηριζόταν κυρίως στους μικροϊδιοκτήτες γεωργούς.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Ρωμανός Γ' Αργυρός (1028-1034)

- **1032.** Ο στρατηγός Γεώργιος Μανιάκης αποκαθιστά τη βυζαντινή επικυριαρχία στη βόρεια Συρία.
- **1034.** 12 Απριλίου: Δολοφονείται ο Ρωμανός Γ' μέσα στο λουτρό του από όργανα του ευνούχου Ιωάννου Ορφανοτρόφου με τη συγκατάθεση της συζύγου του Ζωής.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Μιχαήλ Δ' Παφλαγών (1034-1041)

- Ο Μιχαήλ Δ' ο Παφλαγών, δεύτερος σύζυγος της Ζωής της Πορφυρογέννητης, αναγορεύεται αυτοκράτορας - θα παραμείνει στον θρόνο μέχρι τον θάνατό του (10 Δεκεμβρίου 1041).
- **1040.** Επαναστατικές κινήσεις στη Βουλγαρία και τη Σερβία καταπνίγονται.
- Ο Γεώργιος Μανιακής ανακτά τις Συρακούσες.
- **1041.** Ο ηγεμόνας της Ζέντας (Διόκλειας, σημ. Μαυροβουνίου) Στέφανος Βοϊσθλάβος κατοχυρώνει την ανεξαρτησία της χώρας του από το Βυζάντιο.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Μιχαήλ Ε' Καλαφάτης (1041-1042)- Ζωή Πορφυρογέννητος (1042)

- **1041.** 16 Δεκεμβρίου: Ο Μιχαήλ Ε' ο Καλαφάτης αναγορεύεται αυτοκράτορας αμέσως μετά τον θάνατο του Μιχαήλ Δ'.
- **1042.** 20 Απριλίου: Η αδελφή της Ζωής, Θεοδώρα, ανακηρύσσεται συναυτοκράτειρα, ενώ ο Μιχαήλ, ο οποίος είχε εξορίσει τη θετή του μητέρα Ζωή, εκθρονίζεται έπειτα από λαϊκό εξέγερση και τυφλώνεται.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Κων/νος Θ' Μονομάχος (1042-1055)

- **1042.** *12 Ιουνίου:* Ο Κωνσταντίνος Θ' ο Μονομάχος, νέος και τρίτος κατά σειρά σύζυγος της Ζωής, ανακηρύσσεται αυτοκράτορας του Βυζαντίου.
- **1043.** Ο Γεώργιος Μανιάκης απελευθερώνει τη Σικελία, αλλά του αφαιρείται η στρατηγία από τον Κωνσταντίνο Θ'. Τότε ο Μανιάκης αυτοανακηρύσσεται αυτοκράτορας, αλλά πριν προλάβει να επιτεθεί εναντίον της Κωνσταντινούπολης σκοτώνεται σε αψιμαχία.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Κων/νος Θ' Μονομάχος (1042-1055)

- **1047.** Επανάσταση του Λέοντος Τορνίκιου στην περιοχή της Θράκης και της Μακεδονίας. Αποτυγχάνει η πολιορκία της Κων/πολης από τους επαναστάτες.
- Οι Πετσενέγκοι διαβαίνουν το σύνορο του Δούναβη.
- **1054.** 16 Ιουλίου: Ο παπικός αποκριτάριος καρδινάλιος Ουμβέρτος εναποθέτει πάνω στην Αγία Τράπεζα της Αγίας Σοφίας τον αφορισμό του πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουλάριου. Λίγες μέρες αργότερα ο πατριάρχης αφορίζει τον πάπα Λέοντα Θ'.

Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Κων/νος Θ' Μονομάχος (1042-1055)

- Οι Σελτζούκοι Τούρκοι εισβάλλουν στη Γεωργία και την Αρμενία.
- **1055.** *11 Ιανουαρίου:* Η Θεοδώρα παραμένει μόνη αυτοκράτειρα μετά τον θάνατο του Κωνσταντίνου Θ' μέχρι τις 21 Αυγούστου του 1056. Με τον θάνατό της εκλείπει η ένδοξη Μακεδονική Δυναστεία.

Τέλος Ενότητας

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος, Τίτλος μαθήματος: «Βυζαντινή Ιστορία. Διάλεξη 12: Ενδέκατος Αιώνας (α' μισό): Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος (976-1025) – Κων/νος Η' (1025-1028) - Ρωμανός Γ' Αργυρός (1028-1034) - Μιχαήλ Δ' Παφλαγών (1034-1041) - Μιχαήλ Ε' Καλαφάτης (1041-1042) - Ζωή Πορφυρογέννητος (1042) – Κων/νος Θ' Μονομάχος (1042-1055)»

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1873/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

